

- довкілля – вплив кліматичних умов, зокрема. критично низькі температури (тендітні тріщини), високі температури («роздуття» корпусу резервуара) тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Правила пожежної безпеки для об'єктів зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів, які затверджені наказом Міністерства палива та енергетики України від 24.12.2008 р. № 658.
2. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 р. №
3. ВБН В.2.2-58.1-94 «Проектування складів нафти і нафтопродуктів з тиском насичених парів не вище 93,3 кПа».
4. Пожежна безпека об'єктів підвищеної небезпеки : Навч. посібник / О.П. Михайлюк, В.В. Олійник, І.Я. Кріса та ін. – Х. : НУЦЗУ, 2010 . – 249 с.

УДК 629.7.02

*Ігор МАЛАДИКА, кандидат технічних наук, доцент,
Артем БИЧЕНКО, кандидат технічних наук, доцент,
Михайло ПУСТОВІТ, Катерина ПАВЛЕНКО*

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

ПОРІВНЯННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БПЛА РІЗНИХ ТИПІВ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ У СФЕРІ КОМПЕТЕНЦІЇ ДСНС УКРАЇНИ

Протягом останніх десятиліть безпілотні літальні апарати (БПЛА) широко використовуються як у військових, так і в побутових цілях, таких як спостереження, розвідка, моніторинг і аерофотозйомка. Ці БПЛА в основному поділяються на два типи: БПЛА з фіксованим крилом і БПЛА роторного типу, і кожен тип має свої переваги і недоліки. Що стосується БПЛА з фіксованим крилом, то вони мають кілька переваг, таких як висока крейсерська швидкість і висота, висока ефективність польоту, що означає, що вони можуть виконувати багато завдань, які вимагають від апарату значного корисного навантаження або досягнення великої тривалості і дальності польоту. Однак БПЛА з фіксованим крилом мають свої обмеження - потребують злітно-посадкової смуги або катапульт для зльоту і посадки, що накладає обмеження на його застосування. З іншого боку, БПЛА роторного типу можуть злітати і приземлятися вертикально, що робить ці апарати придатними для використання в найрізноманітніших умовах. Але вони не мають великої тривалості чи дальності польоту [1]. Розробка малогабаритного БПЛА, здатного досягти великої тривалості і дальності польоту, і в той же час злітати і приземлятися вертикально, все ще залишається складним завданням. Гібридні БПЛА вертикального зльоту і посадки (VTOL) є підходящим рішенням для цієї проблеми; вони поєднують концепції БПЛА літакового і мультироторного типів в одній платформі, таким чином успадковуючи переваги обох.

Рис. 1 - Концепція польоту гібридного VTOL

Спектр застосувань БПЛА безперервно розширюється і можна очікувати, що ця тенденція збережеться і в майбутньому. Для прикладу, можна виділити такі напрямки застосування БПЛА при виконанні завдань за призначенням у сфері компетенції ДСНС України [2]:

- прогнозування виникнення надзвичайних ситуацій з точним визначенням меж територій і координат об'єктів, рельєфу місцевості;

- проведення розвідки зони надзвичайної ситуації, оцінка масштабів і динаміки розвитку надзвичайних подій, моніторингу та обстеження під час організації реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та інші небезпечні події, отримання в режимі реального часу необхідних даних з місця надзвичайної ситуації для забезпечення організації заходів та ліквідації надзвичайної ситуації;

- обстеження будівель та інфраструктурних споруд, що зазнали руйнування внаслідок надзвичайної події, перевірка потенційно небезпечних об'єктів, інспектування фонду захисних споруд;

- проведення пошуково-рятувальних робіт у гірській, лісистій місцевості, обстеження акваторій і берегових смуг на предмет виявлення і встановлення координат маломірних суден і людей, що терплять лихо на воді, виявлення можливих маршрутів евакуації цивільного населення з зони виникнення надзвичайної ситуації;

- доставка вантажів в зону надзвичайної ситуації або потерпілим, скидання спеціалізованого обладнання з подальшим використанням;

- оповіщення населення про безпеку надзвичайних ситуацій

- ретрансляції аудіо-, відеосигналу в зонах невидимості

- дистанційне вимірювання показників повітря, ґрунтів та поверхневих вод (відбір проб)

- санітарна обробка територій та об'єктів

- проведення обстеження території на наявність вибухонебезпечних предметів (небезпечних їх залишків) з побудовою ортофотопланів територій та визначення точних координат вибухонебезпечних предметів та меж полігонів для подальшого проведення робіт з розмінування.

Для кожного з вище представлених напрямків ефективність застосування БПЛА різних типів буде різною, зважаючи на корисне навантаження безпілотного літального апарату (табл. 1).

Таблиця 1 - Порівняння ефективності застосування БпЛА різних типів для виконання завдань у сфері компетенції ДСНС України

Напрямок застосування	Ефективність (+/-)		
	Мульти-ротор	Літаковий тип	VTOL
Прогнозування виникнення надзвичайних ситуацій з точним визначенням меж територій і координат об'єктів, рельєфу місцевості	-	+/-	+
Проведення розвідки зони надзвичайної ситуації, моніторингу та обстеження під час організації реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та інші небезпечні події	-	+/-	+
Обстеження будівель та інфраструктурних споруд, що зазнали руйнування внаслідок надзвичайної події	+	-	+/-
Проведення пошуково-рятувальних робіт	-	+	+
Доставка вантажів в зону надзвичайної ситуації або потерпілим	+	-	+
Оповіщення населення про небезпеку надзвичайних ситуацій	+	-	-
Ретрансляції аудіо-, відеосигналу в зонах невидимості	-	+	+
Дистанційне вимірювання показників повітря, ґрунтів та поверхневих вод (відбір проб)	+	-	+
Санітарна обробка територій та об'єктів	+	-	+/-
Проведення обстеження території на наявність вибухонебезпечних предметів (небезпечних їх залишків)	+	+	+

Таким чином найбільш ефективними за сукупною кількістю ефективно виконуваних завдань у сфері компетенції ДСНС України є БпЛА літакового типу з можливістю вертикального зльоту (VTOL). Проте, характерні експлуатаційні недоліки, притаманні БпЛА як літакового типу, так і VTOL, зокрема більший час розгортання комплексу, більші габаритні розміри, складність доставки до місця застосування в порівнянні з БпЛА мультироторного типу, можуть компенсувати їх переваги на користь останніх.

Питання врахування багатьох факторів при застосуванні БпЛА різних типів для виконання завдань у сфері компетенції ДСНС України є напрямком подальших досліджень, результати яких повинні позитивно вплинути на ефективність діяльності підрозділів ДСНС України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. І.Г. Маладика, А.О. Биченко, М.О. Пустовіт; М.Ю. Удовенко. Перспективні напрями використання безпілотних літальних апаратів в діяльності оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. // Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика гасіння пожеж та ліквідації надзвичайних ситуацій», 2020. Черкаси, ЧІПБ. с. 95-96.

2. Методичні рекомендації використання безпілотних літальних апаратів підрозділами ДСНС Лист ДСНС України №05-10826/09 від 04.11.2022.